

Rygg

Syfte

Att tidigt upptäcka behandlingskrävande skolios som är en krökning på ryggraden i sidled åt höger eller vänster, så att man tidigt kan remittera till en barnortoped för att utreda ytterligare och ev. sätta in adekvat behandling. Med rätt behandling minskas risken för framtida ryggsmärta, nedsatt rörlighet och nedsatt lungfunktion.

Förekomst

Ryggradskrökningar är vanligt förekommande men ger oftast inga tidiga symtom och är betydligt vanligare hos flickor. Ju större krökning en person hinner utveckla innan behandling kan starta, desto mer påverkas lungans utveckling och således också dess funktion. Det kan även vara psykiskt påfrestande att ha en sned rygg.

Det vanliga är sk funktionell skolios som t ex kan bero på olika långa ben, men vi får inte missa de som har en strukturell skolios, dvs påverkan på ryggkotorna som kan kräva behandling. Om inte träning och korsett hjälper kan man till slut behöva göra en operation. Utvecklingen av en skolios uppstår oftast i förpuberteten, då en individ tillväxer som snabbast. Tidig skoliosdebut och stor krökning ger en ökad risk för att skoliosen dessutom förvärras under den fortsatta längdtillväxten under puberteten.

Diagnos

Diagnosen skolios fastställs med röntgen (helryggsröntgen i stående) där man mäter Cobbs vinkel dvs skillnaden mellan övre och nedre nivå av kurvaturen och man ser också hur kurvaturen löper, kota för kota. Skoliospatienter följs hos ortoped.

Riktlinje att följa

Enligt Socialstyrelsens "Vägledning för elevhälsan" ska en **screening av ryggen (= enkel standardiserad undersökning av alla elever)** ske i åk 4 samt en gång under högstadiet, oftast i åk 7 eller 8, i samband med Hälsobesöket.

I "Vägledning för elevhälsan" nämns inte något om samma slags **screening av ryggen** inom gymnasieskolan. Men eftersom skolan har ansvar för alla elever t o m 18 års ålder behöver skolsköterskan **alltid göra en bedömning/avstämning** avseende ryggstatus på elev som börjar i gymnasiet men det kanske inte alltid behövs en mätning av ryggen som avses för åk 4 och åk 7/8. Det betyder att man vid genomgång av tidigare EMI-journal ska notera om eleven fått undersökning av ryggen minst 2 ggr i grundskolan, om det varit något avvikande värde som gjort att eleven varit kontrollelev på grundskolan och om eleven således behöver få en ny ryggundersökning även på gymnasiet, vid hälsobesöket.

De elever som upptäcks med en sned rygg i åk4 och/eller i åk7/8 ska följas med kontroller inom EMI tills de är färdigväxta, de är sk **kontrollelever**.

Det kan dock finnas pojkar som inte påbörjat sin tillväxtspurt i åk 8 och då har en rak rygg men växer mycket därefter, varför det är **extra viktigt** att undersöka dessa pojkar på gymnasiet för att inte missa en nyuppkommen sned rygg!

Avslutad tillväxt

Man anses vara färdigvuxen när man växer mindre än 1 cm/år och tillväxtkurvan planar av. De flesta flickor uppnår sin slutlängd vid ca 16–17 års ålder, pojkar vid 18–19 år. En flicka kan ha växt färdigt redan i åk 7/8 om hon haft tidig menarche. Flickor växer ca 8–10 cm och ca 1,5 år efter menarche i genomsnitt. Pojkar har senare pubertet, dvs en senare tillväxtspurt så en liten avvikelse vid ryggkontroll i åk 7/8 kan i gymnasiet har blivit stor och behöva utredas med röntgen och ortopedbedömning.

Bedömning rygg EMI läsåret 21/22:

Trots att bedömning av rygg inte ingår som krav utifrån Socialstyrelsens "Vägledning för elevhälsa" ska skolsköterskan **alltid** ta ställning till om en ryggundersökning behöver göras på gymnasiet.

Skäl till ryggundersökning på gymnasiet kan vara:

- att eleven redan är s k kontrollelev och ska följas tills tillväxt avslutad/fyllda 18 år.
- att eleven inte fått ryggundersökning vid minst 2 tillfällen i grundskolan.
- att eleven haft avvikande skoliometervärden men inte uppsatt som kontrollelev sedan tidigare.
- att eleven utifrån tidigare EMI-journal inte är tydligt färdigväxt och man vill kunna "avsluta" eleven inom EMI (oftast killar).
- att man i samband med hälsobesöket år 1, efter mätning av längd och vikt, bedömer dessa nyinlagda värden, därefter tittar på tillväxtkurvan och då bedömer att ryggen behöver också undersökas.

Ryggundersökning

Gör en ryggundersökning. Om du är osäker hur det ska utföras, se [PM – Kontroll av rygg för ev. Skolios](#)

Dokumentation i PMO

1. Gå in under **Tillväxt**

2. Klicka på **Ny** och skriv in längd, vikt och O eller X vid Rygg och ev. uppmätta skoliometervärden (t ex Th 2 hö, ThL 4 hö och L 1 hö). I kommentarsrutan nedan skriver du om eleven ska/inte ska följas mer inom EMI.

Bedömning

Har eleven avvikelser vid ryggundersökning, gör du en bedömning avseende HUR eleven ska följas inom EMI på gymnasiet enligt [PM - Uppföljning Rygg 21-22](#)